

องค์ความรู้จากโครงการสัมมนาวิชาการสวนป่า อ.อ.ป. ประจำปี 2565

1. ชื่อผลงานองค์ความรู้/ความคิดสร้างสรรค์/นวัตกรรม

การขอคืนพื้นที่ และการดำเนินงานพัฒนาไร่ปลูกใหม่

2. เจ้าขององค์ความรู้ (อป.เขต/เจ้าของผลงาน)

นายธเนศ ตั้งฉันทพัฒน์ หัวหน้างาน (ระดับ 6) งานสวนป่าพบพระ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตตาก

3. องค์ประกอบขององค์ความรู้

3.1 เนื้อหา/ความเป็นมา

ตามที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ได้กำหนดมาตรการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สวนป่าเศรษฐกิจ และงานสวนป่าฯ ดำเนินงานแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่สวนป่าโดยราษฎรมีส่วนร่วมตามมาตรการดังกล่าว

3.2 วิธีการ/ขั้นตอน/กระบวนการ

1. ทางงานสวนป่าฯ เริ่มด้วยการนำข้อมูลการถูกบุกรุกพื้นที่ สวนป่าเข้าปรึกษาพูดคุยกับ กำนันตำบลแม่กุ ซึ่งทางกำนันได้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของงานสวนป่าเป็นอย่างดี และยังเข้าใจปัญหาของ ชาวบ้าน จึงได้มีการพูดคุยทำความเข้าใจ สรุปได้ว่ารูปแบบการขอคืนพื้นที่นั้น ให้ทางชาวบ้านที่ทำเกษตรใน พื้นที่ยังคงทำกินได้อยู่ในรูปแบบวนเกษตร

2. ประชุมร่วมกับทางผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชี้แจงการดำเนินงาน พร้อมนัดหมายเพื่อทำการสำรวจ รังวัดขอบเขต ให้ชาวบ้านทราบว่าพื้นที่ใครบ้างที่ต้องดำเนินการขอคืนพื้นที่

3. นัดประชุมชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน พร้อมด้วยกำนันตำบล แม่กุ ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ ทหารในพื้นที่ โดยในการประชุมครั้งแรก เดือนพฤศจิกายน 2560 ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี โดยชาวบ้านส่วนใหญ่มีความยินดีคืนพื้นที่ แต่ยังมีบางส่วนที่ยังไม่ยอมคืน และมีข้อเสนอแนะและข้อแนะนำ ต่างๆ พร้อมทั้งนำหนักฐาน ส.ป.ก. มายื่น ทำให้ทางสวนป่ารับทราบถึงปัญหาการซ้อนทับของพื้นที่สวนป่ากับ พื้นที่ ส.ป.ก.

4. งานสวนป่าจึงมีการนำปัญหา ข้อเสนอแนะ และข้อแนะนำ มาปรับปรุงรูปแบบการขอคืน ที่ โดยปรึกษาหารือกับทางผู้จัดการฯ และอป.ภาคเหนือล่าง

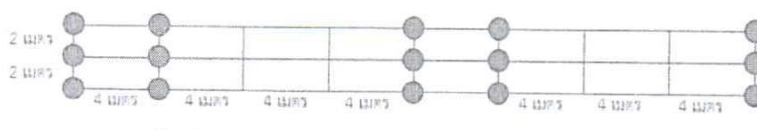
5. ระหว่างดำเนินการขอคืนพื้นที่ งานสวนป่า ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางชุมชน เพื่อ กระชับความสัมพันธ์ และทำความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น เช่นการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน การมอบของขวัญของรางวัลเนื่องในวันเด็ก การมอบทุนการศึกษา การสนับสนุนสร้างห้องสมุดโรงเรียน เป็นต้น

6. รับแนวทางการดำเนินจาก ออป.เหนือล่าง จึงได้นำเข้าประชุม แต่ก็ยังมีชาวบ้านที่ยังไม่ ยอมรับในแนวทาง และได้มีการประชุมร่วมอีกหลายครั้ง

7. งานสวนป่าฯ นำประสบการณ์จากการเข้าร่วมประชุมมาปรับปรุงการดำเนินงาน เนื่องจาก วงประชุมเป็นวงกว้าง มีตนเข้าร่วมหลายคน เมื่อมีคนยังไม่ยอมรับในแนวทาง ทำให้ชาวบ้านคนอื่นเกิดความ ลังเลตาม งานสวนป่า จึงพิจารณาเห็นว่าพื้นที่แปลงปี 2534 ที่อยู่ในโซนของ บ้านโกช่วย ชาวบ้านส่วนใหญ่ ให้

ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงเลือกพื้นที่ แปลงปี 2534 ดำเนินการก่อน พร้อมทั้งมีการพูดคุยปรับปรุงแนวทางกัน ต่อเนื่อง

8. จนได้ข้อสรุปว่าจะให้ชาวบ้านดำเนินการทำการเกษตรปกติไปก่อน จนกว่าพื้นที่ตรงนั้น งานสวนป่าจะเข้าดำเนินการปลูก และพื้นที่ใดเมื่อถึงการดำเนินการปลูกจะเข้าทำแบบวนเกษตร โดยทางสวนป่าจะดำเนินการปลูกต้นสัก ระยะห่างระหว่างแถว 4 เมตร ในแถวแต่ละต้นห่างกัน 2 เมตร และเว้นช่องว่างไว้ 12 เมตร เพื่อให้ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรได้ สรุปได้ว่าในพื้นที่ 1 ไร่ หรือ 1,600 ตารางเมตร ชาวบ้าน จะมีพื้นที่ในการทำกินในช่องว่าง 12 เมตรอยู่ 960 ตารางเมตร หรือ 2.4 งาน ส่วนปัญหาการที่ต้นสักจะบังแสง ทางสวนป่าแก้โดยการปลูกตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก เพื่อลดการบังแสงของต้นสักต่อพืชเกษตร

9. พื้นที่ แปลงปี 2534 เนื้อที่ 1,083 ไร่ ทางสวนป่าได้ดำเนินการแบ่งบล็อกใหม่เป็น 3 บล็อก เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ โดยดำเนินการปลูกในปี 2563 – 2565

3.3 การดำเนินงาน/แนวทางการขับเคลื่อน

1. เสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พูดคุยทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนข้อมูล ทักษะ และ แนวความคิด พร้อมทั้งตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมพูดคุย
2. ใช้ความจริงใจ หรือจิตวิทยาในการพูดคุย เพื่อให้ชุมชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และเหตุผล ในการดำเนินงาน แต่แฝงความเข้าใจชุมชนด้วย เพราะชุมชนต้องสูญเสียผลประโยชน์ที่ตัวเองได้อยู่ไป โดยหาจุดกึ่งกลางที่เราสามารถดำเนินการได้ และชุมชนก็รู้สึกสูญเสียทั้งหมด เพราะชุมชนรู้สึกสูญเสียทั้งหมด จะทำให้เกิดการต่อต้าน เนื่องด้วยชุมชนทำไปไม่ได้ประโยชน์อะไร และยังสูญเสียผลประโยชน์ที่ตัวเองได้รับอยู่
3. สรุปและประเมินผลจากการพูดคุยทุกครั้ง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในการปรับปรุง แนวทางการดำเนินให้ดีขึ้น
4. ต้องรู้จักอดทน อดกลั้น เป็นอย่างสูง เนื่องด้วยการพูดคุยกับคนกลุ่มใหญ่ เราจะพบเจอกับ ผู้คนที่หลากหลายความคิด หลากหลายนิสัย บางคนพูดคุยทำความเข้าใจได้ง่าย พร้อมจะแลกเปลี่ยนความคิด และยินยอมทำในสิ่งที่ถูกถึงแม้ตัวเองจะสูญเสียผลประโยชน์ แต่ก็ยังมีบางคนที่พูดคุยยังงังก็ไม่พยายามเข้าใจ ไม่ยอม เสียผลประโยชน์ถึงแม้จะรู้ว่าผิด
5. เมื่อการดำเนินการกระบวนส่วนร่วม ด้วยไม้อ่อนไม่ได้ผล ต้องดำเนินการยกระดับ มาตรการให้สูงขึ้น โดยการแจ้งว่าอาจมีการดำเนินการตามกฎหมายถ้าการพูดคุยของเรายังไม่สามารถหา ข้อตกลงได้ ซึ่งเราก็มองไม่ต้องการให้การดำเนินการไปถึงนั้น แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นถ้ากระบวนการมีส่วนร่วมไม่ได้ผลจริงๆ ในบางชุมชน ก็ต้องดำเนินการตามกฎหมายต่อไป

3.4 ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

3.5 การนำไปใช้ประโยชน์/ผู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์/กลุ่มที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์

สามารถนำแนวทางนี้ ไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ พร้อมทั้งความเข้าใจด้านจิตวิทยา เราสามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกงาน

3.6 สรุปผลจากการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น รายได้เพิ่มขึ้น ลดค่าใช้จ่าย กระบวนการ/ระยะเวลาเร็วขึ้น เป็นต้น

1. สวนป่าแม่กุ – แม่สอ (โครงการ 5) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เขตตาก ได้รับคืนพื้นที่บุกรุกนำมาพัฒนารูปปลูกใหม่ เพื่อให้การจัดการสวนป่าทางด้านเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์พื้นที่สวนป่ามากขึ้น
2. เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาบุกรุกพื้นที่ และป้องกันการบุกรุกการบุกรุกเพิ่มเติม
3. เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุดในพื้นที่
4. เป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า ลดอุณหภูมิในอากาศ เพิ่มความชื้นในอากาศ ดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ปลดปล่อยก๊าซออกซิเจน ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. เป็นการสร้างระบบนิเวศที่ดีกับสิ่งแวดล้อม
6. ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ที่สูงขึ้นจากการเข้าร่วมระบบวนเกษตรในพื้นที่สวนป่า
7. เพื่อนสร้างรายได้ให้กับองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้